

Hongerwinter

In de paragraaf 'Terugblik' van hoofdstuk 1 wezen wij er op dat de noodtoestand welke zich van september '44 af in de nog bezette delen van Nederland ging aftekenen, gevolg is geweest van drie factoren: de bevrijding van Zuid-Limburg en het daaruit voortvloeiend wegvallen van de steenkoolaanvoer uit de Nederlandse mijnen, de regeringsopdracht tot de Spoorwegstaking en het algemeen beleid van de bezetter. Wij kenden aan die derde factor het meeste gewicht toe. Dat beleid resulteerde namelijk in een veel te kleine aanvoer van steenkool uit Duitse mijnen (veel kleiner nog dan het *Reichskommissariat* als minimum had gesteld), voorts in het wegslepen van voorraden en machines op een nog groter schaal dan Hitler eind augustus al had gelast, verder in oproepingsacties en massale razzia's vooral teneinde de spitters bijeen te krijgen voor de verlenging van de *Westwall* waartoe Hitler eveneens eind augustus bevel had gegeven, en tenslotte in het besluit van Seyss-Inquart (vermoedelijk op 27 september genomen) om voorlopig alle voedseltransporten naar het westen des lands te verbieden – een embargo dat volle zes weken van kracht bleef.

Dat embargo was misschien bedoeld (de in hoofdstuk 1 gegeven ontstaansgeschiedenis wijst in die richting) als middel om de Spoorwegstaking te doen afbreken maar het was in elk geval als straf voor die staking gedacht. Een vreemde straf! Zij trof namelijk niet de bevolking in haar geheel, maar uitsluitend het gedeelte dat in de grote en kleine steden van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht woonde. Vanwaar die beperking? Wij kennen de overwegingen aan Duitse kant niet maar kunnen ons die wel voorstellen. Een embargo, d.w.z. een vervoerverbod, was in het oosten en noorden des lands moeilijk te controleren, maar de grote voedseltransporten die uit die landbouw-overschotgebieden naar het westen moesten plaatsvinden, konden gemakkelijk onmogelijk worden gemaakt: alle vrachtauto's moesten òf de Afsluitdijk, òf de bruggen over de IJssel passeren en alle binnenschepen dienden een van de Friese of Overijsselse IJsselmeerhavens te verlaten. Er werden eenvoudig geen transportvergunningen meer afgegeven en de controle op een beperkt aantal bruggen en in een beperkt